

PREISPITIVANJA: NOVI INVESTICIJSKI CIKLUS U HRVATSKOJ - STVARNOST ILI UTOPIJA STRANCI ĆE DIKTIRATI I NOVU KONCEPCIJU RAZVOJA

Ista Vlada preko ostatka tvrtki u državnom posjedu nastoji pokrenuti novi investicijski polet u zemlji, ali istodobno ubrzati i njihovu (ras)prodaju inozemnim investitorima, te bez svojih banaka poticati sve teže zamislivo otvaranje desetaka tisuća novih radnih mjesta.

Nije li stoga Hrvatska već osuđena na još najmanje sedam godina teške socijalne drame?

Piše **dr. Guste SANTINI**

Nakon banaka, stranci će preuzeti i najkvalitetnije turističke potencijale od Savudrije do Prevlake.

28.02.2001.

Vlada je, napokon, putem svojih tvrtki odlučila pokrenuti novi privredni razvoj - investirajući. Ali, istodobno ta ista Vlada nastavlja (ras)prodaju državne imovine, osobito njezine najkvalitetnije dioničke pakete, "obiteljsko srebro", a stečajevi bankrotiranih tvrtki su svakodnevica. Javnost se uzбудila, jer je spoznala da Hrvatska u posjedu dioničara sa hrvatskom domovinicom ili sjedištem više nema ni jednu veću banku. Za ubrzani nastavak privatizacije te vrste sada se traže ugledni inozemni savjetnici, koji će Vladu upućivati kako i pošto da prodaje preostalu državnu imovinu strancima. Sami smo nesposobni da nađemo put iz krize. Konceptija i strategija razvoja se pišu, ali one i tako više nikome ne trebaju. Nezaposlenost - o, kakva li čuda - i dalje opasno raste, iako Vlada već trinaesti mjesec obećava promjenu trenda.

Je li Hrvatska morala gotovo sav svoj bankarski potencijal prodati strancima (usput, za ne baš osobite, jednokratne naknade)? I je li bez domaćih banaka moguće utjecati na najavljenom dinamiziranje razvoja, stopu rasta bruto-proizvoda, investicije, pa i na otvaranje toliko potrebnih desetaka i desetaka tisuća novih radnih mjesta?

Kako je Hrvatska ostala bez svojih banaka

Događanja u hrvatskom bankarstvu podsjećaju na priču o vuku i tri kozlića. Konac priče je naročito znakovit, jer vuk napadajući zadnjeg, na upit: "Vuče! Što je sa tvojim obećanjem?" kaže: "Nema riječi u jačega!". Tako su se stvari zbivale i u hrvatskom bankarstvu. Najprije su, kao predstavništva, sasvim tiho došle strane banke (pripremajući se za daljnje nadiranje prema jugoistoku); zatim su veće i snažnije inozemne banke nakon sanacija pojedinih banaka počele iste kupovati. Na kraju priče, koja će se vjerojatno odvrtiti do kraja ove godine, bilanca će stanja hrvatskih banaka iznositi manje od pet posto konsolidirane bilance poslovnih banaka ili manje od 6 milijardi kuna.

Kako se do tog žalosnog epiloga došlo? Najprije je Dubrovačka banka zaljuljala bankarski sistem, što je rezultiralo rastom "domaćih" banaka u kojima su već bili strani strateški investitori. Obrazloženje tadašnjega guvernera HNB-a je bilo da je "normalno u tržišnoj privredi da banke dolaze u teškoće". To je istina, ali nije istina da se banke olako "puštaju" u stečaj. U Hrvatskoj su odista banke olako puštane u stečaj.

Tome valja pridodati famoznu "ABCDE"-u koja je značila točku na "i". Ukratko "abeceda" kako je domaći bankari sarkastično zovu, predstavlja kopiju američkog rješenja koje se sastoji iz mogućnosti poslovnih banaka da otpisuju potraživanja i tako smanjuju svoju poreznu obvezu. Reći ćete pa to je dobro! Jest to je porezni zajam s elementima subvencija, ako imate učinkovito sudstvo. "Kvaka 22" je u tome što je sudstvo u Hrvatskoj još tragično neučinkovito.

Posljedica tog stanja je da su strane banke - iako de iure "domaće banke" - u Hrvaskoj vodile politiku marginalnih troškova. Domaće banke su morale voditi politiku ukupnih troškova. Imajući u vidu da su poslovne banke izrasle iz društvenih banaka, "servisa udruženog rada", to je jasno da je njihovo poslovanje obilježavalo visoki stupanj senzibilnosti spram privrede, što nije bilo prisutno u "domaćim bankama". Rezultat "abecede" je bio da su domaće banke otišle u stečaj, a sretnije u sanaciju, i potom prodane. (Taj "abecde", konkretno, znači da je plasman rizičnosti poredan u postotku ovako: A=0, B=25, C=50, D=75, i E=100 posto.)

Nažalost, ovo nije kraj priče. Banke u stečaju gomilaju gubitke, jer je sudstvo i dalje neučinkovito, pri čemu su sredstva banaka u stečaju na računima "domaćih banaka", koje iz tih sredstava kreditiraju državu. Komitenti banaka u stečaju ne mogu raspolagati svojim sredstvima i užurbano se svrstavaju u red kandidata za stečaj. U stečaj su otišle i banke koje su izravno bile destruirane ratnim vihorom. I nikom ništa. Mnogi će reći da je to besmisao. Ali, natrag više nije moguće (osim u mašti).

Štefova doktrina u Banskim dvorima

Prema tome, pošlo se od krive pretpostavke da je privreda restrukturirana i da je Hrvatska konkurentna zemlja, koja može učinkovito primjenjivati visoke standarde rizičnosti, kao što je to spomenuta "ABCDE"-a. To, jasno, nije istina. **Za Boga miloga koga još brine privredna aktivnost?**

O njoj treba pričati u predizbornoj kampanji i potom zaboraviti na obećanja. Da ne bi bilo spora, ovo je učinila prethodna vlast. Današnja vlast to ne mijenja i samim time postaje suodgovorna. Nazovimo to: grijehom propusta.

Finale svega je da država rasprodaje nacionalno bogatstvo u vrijeme krize (što se nikako ne smije činiti - sic!) po frapantno niskim cijenama i, istovremeno, zadužuje se kako bi investirala. Pri tome, stalno ističe da je država loš privrednik, ali sama za sebe vjeruje da je dobar investitor. Kad uskoro internacionalizira još i osiguravateljnu industriju, ostaje nam da se vratimo u vrijeme prije devedesetih godina, kad je Štef rekao drugu direktoru: "Druže, direktore, zakaj ne bi prodali fabriku strancu, kad velite da je naša, pa bumo onda delali kod njega, a imali penez?" Valjda je već tada Štef bio u pravu.

Lakše do "Excelsiora" nego do apartmana

U turizmu Vlada prodaje hotele na najboljim lokacijama, i istodobno daje kredite malim poduzetnicima da izgrađuju nove kapacitete. Izneseno na papiru znači da možete kupiti hotel sa pet zvjezdica za 1,2 milijuna maraka i preuzeti obvezu da iz budućih primitaka otplatite garanciju države. Recimo da je to jamstvo u iznosu od 35 milijuna dolara, što znači da ćete kroz deset godina isplaćivati iz profita po 3,5 milijuna dolara godišnje. Drugim riječima, ovo znači da je pretpostavljena profitna stopa prodanog hotela 300 posto! Na drugoj strani, spomenuti mali poduzetnici, dižu zajmove da bi izgradili jedan ili dva apartmana, za što im je potrebno najmanje 1000 maraka po kvadratu, što znači zaduženje od 100.000 maraka. Dvanaest poduzetnika je moglo kupiti "zamišljeni hotel". Svaki polaznik tečaja o investicijskim ulaganjima može vam izračunati što znači ispričana priča. I nikome ništa!

Autor je neovisni financijski analitičar (www.rifin.com)